

De impact van vergrijzing op Zwolle 2040

Een ambtelijke verkenning

Samenvatting

In de eerste helft van 2025 is een strategische toekomstverkenning uitgevoerd naar de impact van vergrijzing op Zwolle (tijdhorizon 2040). Vanuit het perspectief van Brede Welvaart is onderzocht wat die impact is op verschillende terreinen: welzijn & sociaal kapitaal, gezondheid & zorg, wonen & fysieke leefomgeving en economie & arbeidsmarkt. Ook is in beeld gebracht wat de impact van het ene perspectief is op het andere. Daaruit bleek bijvoorbeeld de grote invloed van gezondheid en kansengelijkheid op de kwaliteit van leven van ouderen. Of de invloed van arbeidsmarkttekorten op allerlei levensgebieden van ouderen. Ook zagen we hoe de kwaliteit van de leefomgeving de zelfredzaamheid van ouderen kan vergroten.

Inhoudsopgave

Zwolle

- **Verantwoording**
- **Opbrengst van het onderzoek:**
 1. Inleiding: vergrijzing in Zwolle
 2. Effecten van vergrijzing op Zwolle vanuit het perspectief van Brede Welvaart
 - Sociaal kapitaal
 - Gezondheid & welzijn
 - Fysieke leefomgeving
 - Economie & arbeidsmarkt
 3. Cruciale punten van samenhang
 4. Relevante landelijke kaders en Zwols beleid

Verantwoording

Zwolle

Om als gemeente voorbereid te zijn op de toekomst is in de eerste helft van 2025 door de gemeente Zwolle een strategische verkenning uitgevoerd naar de impact van vergrijzing (tijdhorizon 2040). Dit document toont de opbrengst van deze ambtelijke verkenning naar de impact van vergrijzing in Zwolle.

In beeld is gebracht: Wat is vergrijzing? Wat is de omvang van de vergrijzing nu en in de toekomst? Wat zijn de effecten van vergrijzing op Zwolle op verschillende leefgebieden? Hoe beïnvloeden die effecten elkaar onderling?

De verkenning is uitgevoerd met behulp van literatuuronderzoek, data-analyse, interviews, een brede-welvaartsscan en werkbezoeken.

“

Vergrijzing in Zwolle

Wat is vergrijzing?

Vergrijzing is de ontwikkeling dat het aandeel ouderen in de bevolking relatief gezien (ten opzichte van andere leeftijdsgroepen) toeneemt. Deze ontwikkeling is het gevolg van de naoorlogse geboortegolf in combinatie met een toenemende levensverwachting (gezondere voeding & betere levensomstandigheden en medische zorg) én een dalend geboortecijfer.

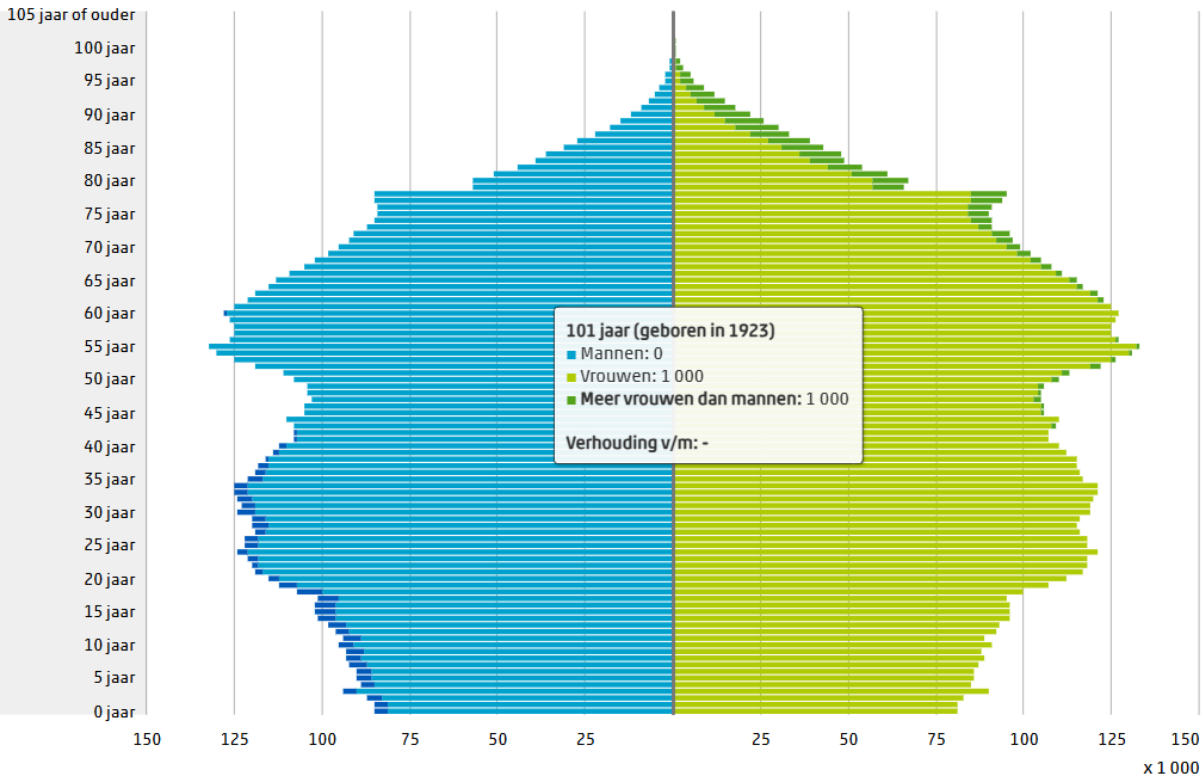
Tot ongeveer 2040 is er sprake van een zogenaamde dubbele vergrijzing: het aantal 65-plussers neemt toe ten opzichte van de rest van de bevolking én mensen worden steeds ouder. Het aandeel 80-plussers gaat in die periode nagenoeg verdubbelen. Vanaf 2040 blijft de grijze druk (de verhouding tussen het aantal ouderen ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking) ongeveer gelijk: rond de 45% (CBS, 2023).

Dit brengt opgaven én kansen voor de stad met zich mee en heeft invloed op veel ontwikkelingen en opgaven in Zwolle.

Bevolkingspiramide 2025 - 2040

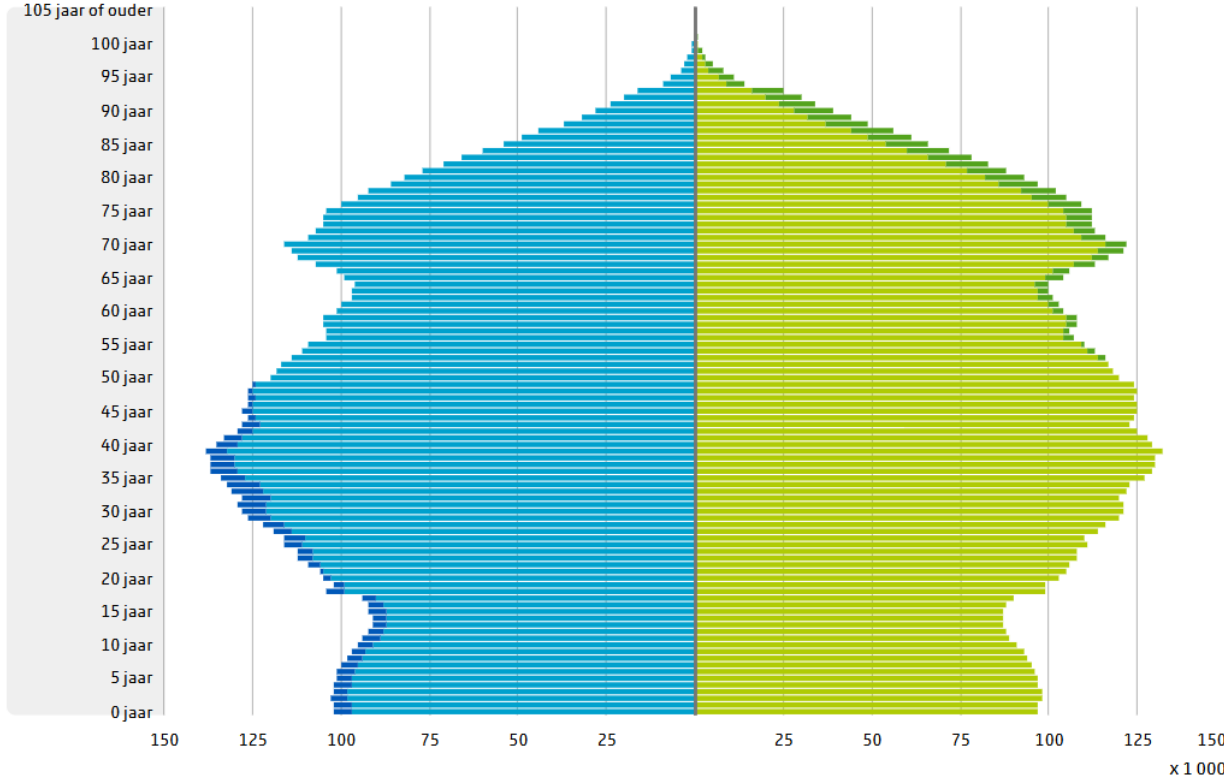
Leeftijdsofbouw Nederland 2025 (prognose)

Totaal: 18 048 000 inwoners

Leeftijdsofbouw Nederland 2040 (prognose)

Totaal: 19 180 000 inwoners

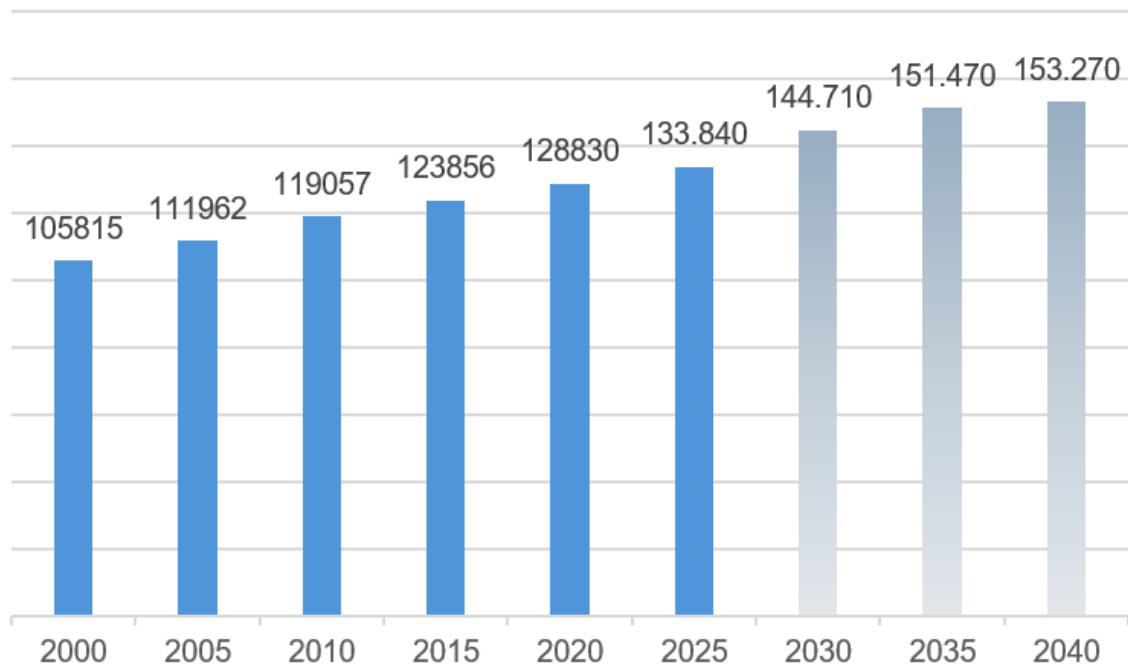
■ Mannen ■ Meer mannen dan vrouwen ■ Vrouwen ■ Meer vrouwen dan mannen

■ Mannen ■ Meer mannen dan vrouwen ■ Vrouwen ■ Meer vrouwen dan mannen

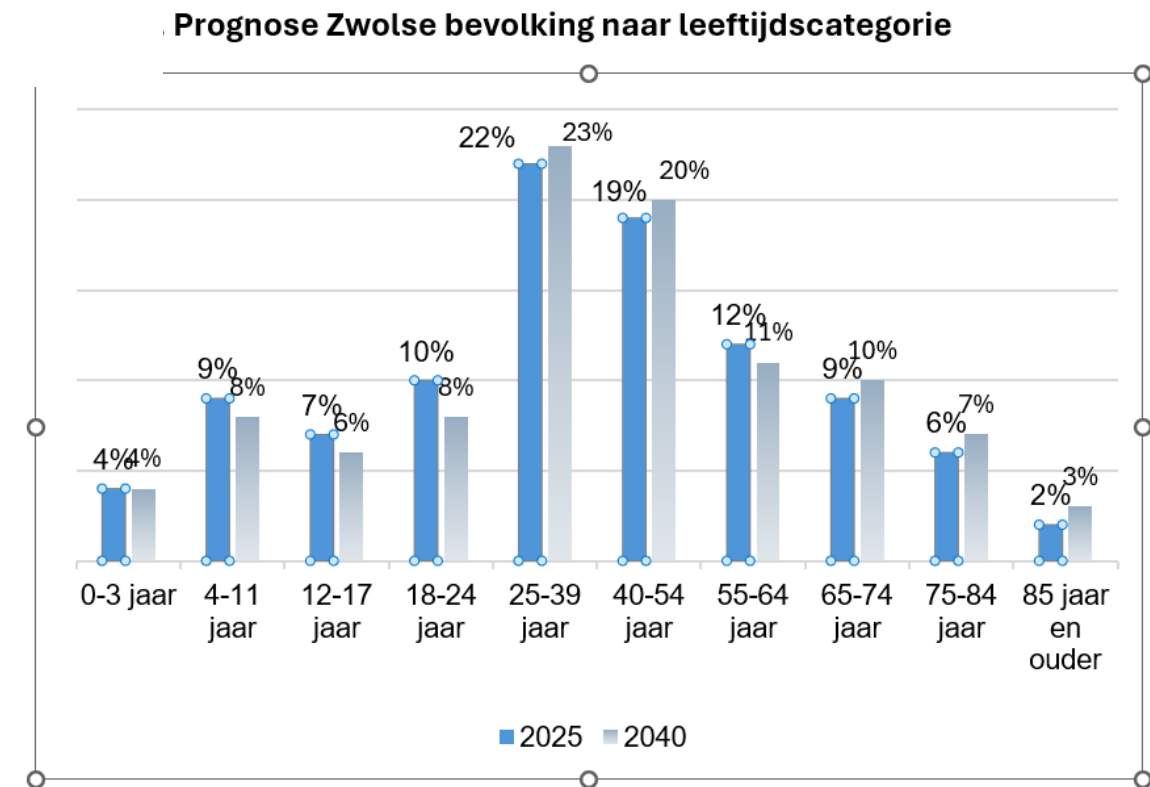
Bevolkingsprognose Zwolle

Zwolle

Figuur 1. Ontwikkeling en prognose aantal inwoners Zwolle

Bron: Gemeente Zwolle, Bevolkingsprognose Pronexus 2025

Bron: Gemeente Zwolle, Bevolkingsprognose Pronexus 2025

Vergrijzing in stad en regio

Zwolle

Wanneer we inzoomen op verschillende leeftijdscategorieën, dan zien we dat er in 2040 naar verhouding meer inwoners van 65 jaar en ouder in Zwolle zullen wonen. In 2025 is 17% van de Zwolse bevolking 65+, terwijl dit in 2040 naar verwachting 20% zal zijn (zie Figuur 3.3). Daarmee is de vergrijzing in Zwolle wel minder sterk dan gemiddeld in Nederland (namelijk 25% ouderen in 2040, CBS, 2023).

De mate van vergrijzing hangt samen met de mate van verstedelijking. Hoe groter en meer verstedelijkt de gemeente, hoe lager het aandeel ouderen. Door de verwachte nieuwbouw in o.a. Zwolle blijven nieuwe, jonge gezinnen in de stad wonen en wordt de uitstroom naar omringende gemeenten beperkt (CBS, 2022).

De plannen voor stadsontwikkeling zoals Zwolle die onlangs in het Ruimtelijk Toekomstperspectief heeft vastgelegd, hebben een 'dempend' effect op de vergrijzing in de stad Zwolle, maar kijkend vanuit regionaal perspectief – en de invloed die dat weer heeft op Zwolle qua economie en voorzieningen – zal de impact van vergrijzing toch groot zijn.

2. Effecten van vergrijzing

Zwolle

“

De effecten van vergrijzing op
Zwolle
vanuit perspectief Brede
Welvaart

Perspectieven op vergrijzing

Zwolle

In dit hoofdstuk kijken we naar de belangrijkste trends en ontwikkelingen binnen vier thema's: welzijn & sociale kwaliteit, gezondheid & zorg, wonen & fysieke leefomgeving en economie & arbeidsmarkt. Per thema beschrijven we de veranderingen die we zien en verwachten, en wat die betekenen – voor ouderen, maar ook voor de Zwolse gemeenschap als geheel. Welke 'tekorten' zien we op de verschillende aspecten ontstaan ten gevolge van vergrijzing? We baseren ons daarbij zoveel mogelijk op informatie uit zowel Zwolse als landelijke bronnen.

We kijken niet alleen naar hoe de situatie nu is, maar ook naar hoe die zich naar verwachting zal ontwikkelen richting 2040. Tegelijkertijd realiseren we ons dat er nog veel is wat we niet weten. Ook die onzekerheden benoemen we in dit hoofdstuk.

Vergrijzing vanuit perspectief Brede Welvaart

De vier thema's hebben we geselecteerd na een eerste analyse vanuit het perspectief van Brede Welvaart. Die eerste inventarisatie & analyse van de effecten van vergrijzing is te bekijken op dit [whiteboard](#) in MIRO.

Welzijn en sociaal kapitaal (1)

Zwolle

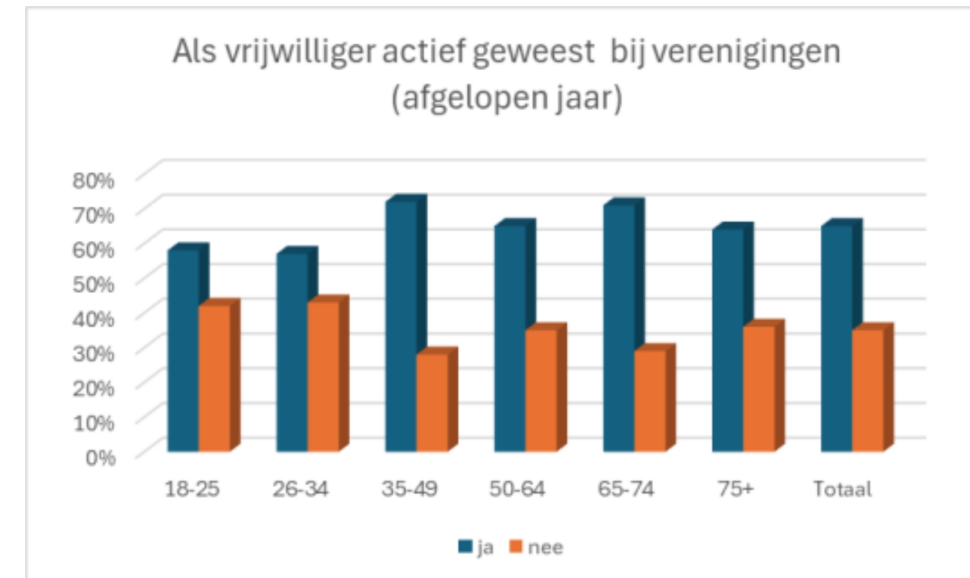
Ouderen veranderen; langer zelfstandig

De oudere van de toekomst is niet dezelfde als de oudere van nu (SCP, 2019). Ouderen van de toekomst hebben ook andere behoeften en vaardigheden dan de huidige ouderen. Over het algemeen geldt dat het opleidingsniveau van ouderen ten opzichte van vorige generaties stijgt. Ouderen van de toekomst zijn digitaal vaardiger en mondiger en hebben meer te besteden. Zij kunnen en willen relatief lang thuis wonen en zelfstandig functioneren (Vilans, 2024).

De veranderingen die we hier beschrijven vinden ook hun weerslag in de vele verschillende definities van vergrijzing en verschillende leeftijdsgrenzen. De leeftijd van 65 was lange tijd relevant, maar met de stijging van de levensverwachting en de pensioenleeftijd verandert dat. Steeds vaker wordt gesproken van de derde (meer actieve) levensfase na het pensioen en de vierde levensfase (vanaf 75 of 80 jaar) wanneer de behoefte aan zorg en ondersteuning toenemen (RIVM, 2020). Daarnaast zijn de grote individuele verschillen tussen ouderen relevant voor hoe het ouder worden verloopt.

Meer aandacht voor zingeving en bijdragen aan de maatschappij

Ouderen zijn van steeds grotere betekenis in de samenleving, op allerlei manieren dragen zij bij via werk, vrijwilligerswerk, mantelzorg (SCP, 2019) en in het culturele leven. Met betrekking tot vrijetijdsbesteding ontwikkelt de oudere zich de komende jaren naar verwachting van 'de verzorgde' naar de 'recreant' en de 'mentor'. Daar waar de eerste groep voorheen in de meerderheid was, zien we nu steeds meer ouderen die hun opgebouwde kapitaal voor eigen doelen en dromen inzetten en/of zich (blijven) inzetten voor maatschappelijke doelen en zich daar niet in laten leiden door anderen.

Bron: Buurt-voor-Buurt Zwolle 2024

Welzijn en sociaal kapitaal (2)

Zwolle

Moeite met rondkomen

Ongeveer een derde van de huidige gepensioneerden heeft momenteel moeite met rondkomen. Risicogroepen hiervoor zijn huishoudens met alleen AOW of een laag inkomen, huurders, voormalig zelfstandigen en mensen die gescheiden zijn (RIVM, VTV, 2024). Data over Zwolle laten zien dat 17% van alle inwoners moeite heeft met rondkomen. Overigens is in Zwolle het aandeel zelfstandigen relatief hoog en loopt die groep dus nog een wat hoger risico. Specifieke data over ouderen niet beschikbaar.

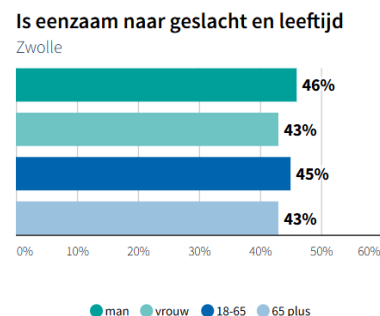
Moeite met rondkomen

0-100 %	2020	2022
Dalfsen	7,1	14,7
Hardenberg	9,6	16,0
Kampen	10,4	16,4
Ommen	6,7	15,4
Staphorst	8,8	11,3
Steenwijkerland	8,8	14,1
Zwartewaterland	10,6	14,0
Zwolle	11,0	17,0
IJssel-Vecht	10,0	16,1
Nederland	13,9	18,8

Bron: GGD Gezondheidsmonitor, 2020 en 2022

Eenzaamheid

Door kleinere sociale netwerken, door gezondheids- en mobiliteitsproblemen en het wegvallen van mantelzorgers neemt eenzaamheid vooral onder oudere ouderen toe (zie figuur). Hierdoor zal ook de mentale gezondheid van ouderen verder afnemen. Opvallend is overigens dat juist eenzaamheid onder jongeren relatief groot is. Opvallend was ook dat cijfers uit diverse onderzoeken nogal verschilden.

Bron: GGD IJsselland, 2024

volwassenenmonitor | 2024

Bron: Buurt-voor-Buurt Zwolle 2024

Gezondheid & zorg (1)

Zwolle

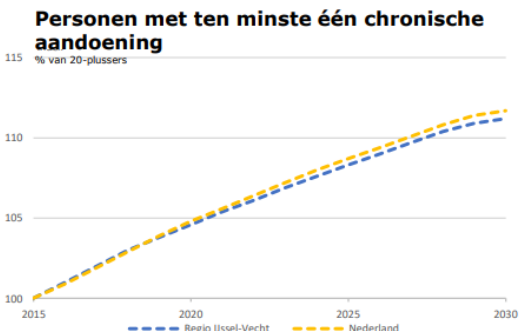
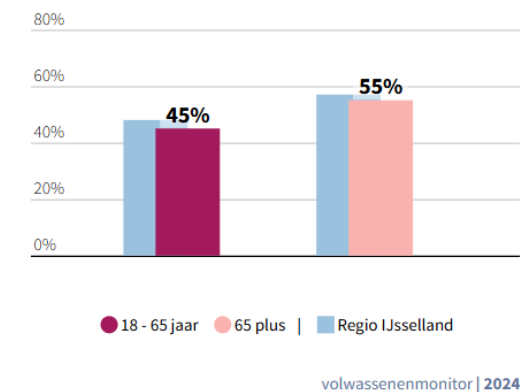
Meer overgewicht en chronische ziekten

in de Regio IJsselland heeft nu al 55 % van de bevolking overgewicht (GGD Volwassenenmonitor 2024). En daarmee komen ook chronische aandoeningen die met overgewicht te maken hebben, zoals hart- en vaatziekten vaker voor. Meer bewegen op middelbare leeftijd is goed voor de gezondheid later in het leven, maar nog niet de helft van deze generatie beweegt nu genoeg. Samen zal dit een grote stempel drukken op de gezondheid en het fysiek functioneren van de huidige vijftigplussers in 2050 (RIVM, VTV 2024).

De zorgvraag neemt toe en wordt complexer

Mensen leven langer, maar ook langer met (meerdere) chronische aandoeningen. Steeds meer mensen krijgen te maken met multimorbiditeit – het tegelijk hebben van meerdere ziekten. Dit maakt de zorgvraag intensiever en ingewikkelder. Het aantal mensen met dementie zal de komende jaren sterk toenemen, evenals het aantal mensen met overgewicht en daaruit voortkomende chronische ziekten. Deze ontwikkelingen beïnvloeden de ervaren gezondheid en kwaliteit van leven van veel inwoners. Vooral mensen in een kwetsbare positie, zoals inwoners met een lagere sociaaleconomische status, worden extra geraakt. Zij hebben vaak minder mogelijkheden om met ziekte en beperking om te gaan of preventieve keuzes te maken.

Overgewicht (BMI van 25 of hoger) naar leeftijd
Zwolle

Bron: Regiobeeld IJssel-Vecht 2023

Gezondheid & zorg (2)

Zwolle

Minder mantelzorgers beschikbaar

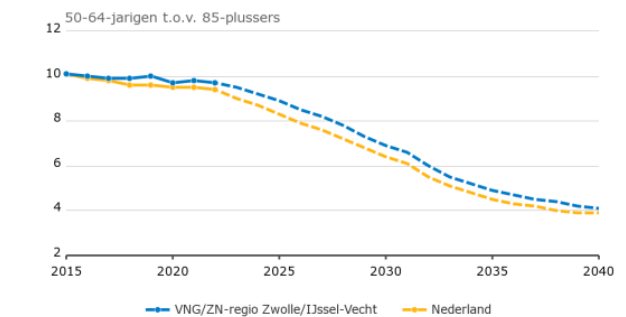
Tot 2040 stijgt naar verwachting de behoefte aan mantelzorg onder de zelfstandig wonende 75-plussers in Nederland met bijna 70 procent stijgen: van 230.000 in 2018 naar bijna 390.000 personen in 2040. De groep 50-74-jarigen biedt relatief vaak mantelzorg. Vaak aan ouders en schoonouders. 85-plussers ontvangen relatief vaak mantelzorg. De verhouding tussen deze twee leeftijdsgroepen is een indicator (OOSR: Oldest Old Support Ratio) voor het aantal potentiële mantelzorgers. Nu zijn er circa 10 personen van 50-74 jaar per 85-plusser, in 2030 is dit gedaald tot 7 en in 2040 tot ongeveer 4 personen. Er zijn dan dus minder potentiële mantelzorgers. Ouderen zullen in 2030 vaker samenwonen, maar ook vaker kinderloos zijn. Mantelzorg zal dus vermoedelijk ook steeds vaker door leeftijdsgenoten worden geboden. Dit is een relatief kwetsbare groep mantelzorgers: een deel heeft immers zelf ook met gezondheidsbeperkingen te maken. In onderstaande grafiek is bij wijze van voorbeeld het aantal beschikbare mantelzorgers afgezet tegen het aantal mensen met dementie.

Zwolle	Nu	Morgen (2030)	Overmorgen (2040)
Mensen met dementie	1.900	2.300	3.400
Mantelzorgers per oudere	10	7	4

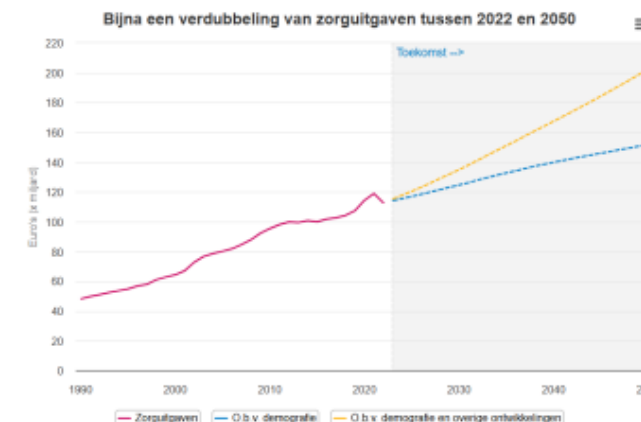
Zorgkosten stijgen en zetten het stelsel onder druk

Door de toename van zorggebruik, de stijgende complexiteit en de krappe arbeidsmarkt, nemen ook de zorgkosten toe. Dit zet de betaalbaarheid van het zorgstelsel onder druk. Tegelijkertijd komt ook de solidariteit binnen het systeem in het geding. Als gevolg hiervan neemt de druk op toegankelijkheid en kwaliteit van zorg toe. De gevolgen hiervan zijn merkbaar in de regio: langere wachttijden, beperkte beschikbaarheid van zorgverleners en een toenemende behoefte aan alternatieve zorgvormen (RIVM, 2024).

Mantelzorgpotentieel

Bron: Bevolkingsstatistiek (CBS) i.c.m. Primos-prognose (ABF Research), bewerking RIVM via regiobeeld.nl

Bron: Kosten van Ziekten-studie

Gezondheid & zorg (3)

Zwolle

Personeelstekorten nemen verder toe

De druk op de zorgarbeidsmarkt groeit. In de regio IJssel-Vecht stijgt het personeelstekort in de sector zorg en welzijn van 2,7% in 2021 naar 3,8% in 2030 – een toename van bijna 40%. Hoewel dit nog altijd onder het landelijke gemiddelde ligt, is de groei significant. Ook op deelgebieden zijn de tekorten fors. In de huisartsenzorg bijvoorbeeld stijgt het aantal vacatures per 100 werkzoekenden van 294 in 2022 naar 690 in 2032. In de medisch-specialistische zorg loopt dit op van 150 naar 447 vacatures per 100 werkzoekenden. In de thuiszorg groeit het arbeidsmarkttekort van 100 mensen in 2022 naar 400 in 2032. In de verpleging en verzorging in verpleeghuizen neemt dit tekort toe van 200 naar 700 mensen. Deze structurele tekorten bedreigen de continuïteit van zorg en vragen om ingrijpende oplossingen, onder andere via anders organiseren, technologie en inzet op preventie.

Zorg verschuift naar de wijk en naar nieuwe samenwerkingsvormen

Als reactie op de groeiende druk op het zorgsysteem verandert ook de manier waarop zorg wordt georganiseerd. We zien een duidelijke trend van verplaatsing van zorg naar de wijk: dichterbij de patiënt en meer samenwerking tussen zorgprofessionals, sociaal domein en gemeentes. Dit leidt tot nieuwe samenwerkingsvormen, zoals integrale wijkteams en regionale netwerken. Ook de werkomgeving van zorgprofessionals verandert. Zij werken vaker buiten traditionele instellingen, in flexibele verbanden of als zelfstandig ondernemer (zzp'er).

Preventie en technologie krijgen een belangrijke rol

Door het besef dat voorkomen beter en goedkoper is dan genezen, groeit de aandacht voor preventie en leefstijlinterventies. Er is steeds meer bewijs dat preventie kosteneffectief is – het voorkomt niet alleen ziekte, maar vermindert ook zorgkosten op de lange termijn. Technologische ontwikkelingen dragen bij aan deze trend. Denk aan digitale toepassingen die helpen bij het monitoren van gezondheid, apps die leefstijl verbeteren of hulpmiddelen die mensen langer zelfstandig laten functioneren. Technologie wordt zo een steeds belangrijker onderdeel van de zorgaanpak.

Wonen & fysieke leefomgeving (1)

Zwolle

Ouderen wonen langer (zelfstandig) thuis – woonbehoeften veranderen

Het is al decennialang een duidelijke trend: ouderen blijven steeds langer zelfstandig thuis wonen. 'Aging in place' is steeds vaker het uitgangspunt binnen het ouderenzorgbeleid. Dit houdt in dat ouderen zo lang mogelijk een betekenisvol leven moeten kunnen leiden in hun eigen vertrouwde omgeving – ook wanneer zij kwetsbaar worden of zorg nodig hebben. In het verlengde hiervan wint het concept van community care aan belang. Hierbij speelt de directe leefomgeving – buren, wijkvoorzieningen en sociale netwerken – een grotere rol in het ondersteunen van ouderen in het dagelijks leven en hun deelname aan de samenleving. Tegelijkertijd ontstaan er steeds meer nieuwe woonvormen om beter aan te sluiten bij de veranderende behoeften. Ook in Zwolle is het beleid gericht op woon- (en zorg-) communities en zijn er al verschillende goede voorbeelden te vinden.

Te weinig passende woningen en onvoldoende doorstroming

Er is een tekort aan betaalbare woningen én aan geschikte woonvormen voor ouderen, zoals woonzorgcombinaties of levensloopbestendige woningen. Veel ouderen blijven daardoor langer in hun (vaak afbetaalde) koopwoning wonen, ook als die eigenlijk niet meer goed aansluit bij hun situatie. Verhuizen is voor velen geen aantrekkelijke optie: betaalbare en passende huurwoningen zijn schaars, en hoge huur- en servicekosten schrikken af. Dit gebrek aan doorstroming zet de hele woningmarkt vast. Jongeren en gezinnen hebben daardoor steeds meer moeite om een geschikte woning te vinden. De verwachting is dat in 2040 de vraag naar passende woningen voor ouderen in Zwolle zal oplopen tot zo'n 5.000. Zonder maatregelen zal het tekort leiden tot een groeiende zorgvraag, meer eenzaamheid onder ouderen en toenemende sociale ongelijkheid – vooral onder financieel kwetsbare groepen die minder keuzevrijheid hebben.

Wonen & fysieke leefomgeving (2)

Zwolle

Tabel 2.3 Huisvestingsopgave per stadsdeel en wijk tot 2030 en tot 2040 (negatief getal staat voor een tekort aan woonruimte, een positief getal voor een overschot)

Stadsdeel & wijk	Gecclusterd wonen		24-uurszorg	
	Tot 2030	Tot 2040	Tot 2030	Tot 2040
Stadsdeel Midden	-30	-305	70	80
Assendorp	-20	-205	-15	-5
Binnenstad	-25	-75	-20	-30
Kamperpoort	65	35	105	125
Veerallee	-50	-60	0	-10
Stadsdeel Oost	-230	-595	-110	-60
Dieze-West	-60	-135	-35	-15
Dieze-Oost	160	135	5	5
Indische Buurt	30	20	0	0
Wipstrik	-65	-125	-50	-40
Berkum	-245	-420	-20	0
Buitengebied-Oost	-50	-70	-10	-10
Stadsdeel Noord	-65	-390	-65	-5
Holtenbroek	185	70	-35	-25
Aa-landen	-225	-425	-50	0
Buitengebied-Noord	-25	-35	20	20
Stadsdeel West	-270	-635	-30	10
Spolde	-50	-70	-10	-10
Westenholte	-190	-245	-40	-30
Schoonhorst	50	0	-30	-20
Frankhuis	40	-15	-20	-10
Werkeren & Breecamp	-15	-80	130	130
Milligen	-30	-110	-40	-40
Overig Stadshagen	-75	-115	-20	-10
Stadsdeel Zuid	-550	-885	-15	5
Schelle	-85	-170	25	35
Oldeneel	-280	-360	-40	-40
Ittersum	100	5	40	50
Geren	-220	-290	-30	-30
Buitengebied-Zuid	-65	-70	-10	-10

Bron: Woonzorgweter, Companen.

Tabel 4.7: Vraagprognose 'geschikte' woningen (2021 - 2040; huishoudens)

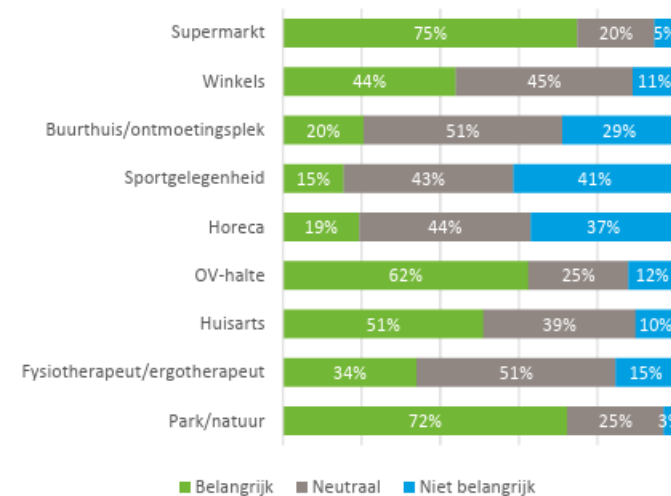
	2021	2025	2030	2035	2040
Rolstoelgeschikte woningen	850	890	960	1.010	1.060
Rolstoeltoegankelijke woningen	2.610	2.740	2.930	3.090	3.230
Rollatorgeschikte woningen	450	490	550	610	670
Totaal	3.910	4.110	4.440	4.710	4.960

Bron: Woonzorgweter, Companen.

Wonen & fysieke leefomgeving (3)

Zwolle

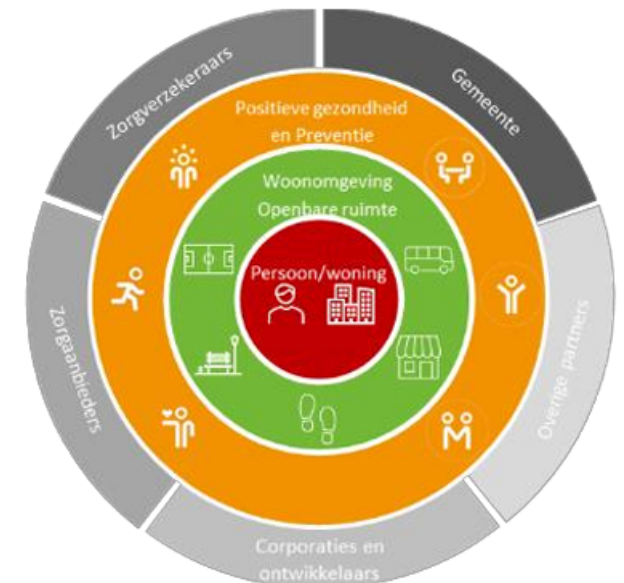
Figuur 5.3: Gemeente Zwolle. Belang van voorzieningen binnen straal van 500 meter (2021)

Bron: Burgerpanel Zwolle, bewerkt door Companen.

Uit: Rapport Companen: wonen in de derde levensfase (2023)

Hanteer het concept van 'asset based community'. In deze manier van denken is meer aandacht voor preventie vanuit intergenerationele contacten met bijvoorbeeld de buurt of familie. Houd rekening met het feit dat kinderen vaak grote invloed hebben op de woonkeuze van ouderen. Het behouden van eigen regie is hierbij essentieel. Uiteindelijk gaat het erom mensen in hun eigen kracht te zien zonder betuttelend te worden. Onderstaande afbeelding geeft schematisch weer hoe het individu, zijn sociale netwerk, het wonen, de woonomgeving en de systeemwereld samenwerken.

Economie & arbeidsmarkt

Zwolle

Vergrijzing vergroot de krapte op de arbeidsmarkt

De beroepsbevolking neemt relatief af, terwijl de vergrijzing toeneemt. Dat zorgt voor personeelstekorten in allerlei sectoren – met name in de bouw, het onderwijs, de zorg en de overheid (Regio Zwolle Monitor 2024; IZA-Regiobeeld IJssel-Vecht, 2023).

In sommige sectoren slaat de vergrijzing bovendien harder toe dan in andere. In Regio Zwolle is het aandeel werknemers van 60 jaar of ouder het hoogst in: Vervoer en opslag: 18%, Openbaar bestuur: 16% en Industrie: 14%. Daarnaast zijn tekorten ook in andere sectoren groot en hardnekkig. In de komende jaren gaan bovendien relatief veel mensen met pensioen. Dat betekent een aanzienlijke vervangingsvraag. Daarnaast telt Regio Zwolle op dit moment ruim **56.000 werknemers tussen de 50 en 60 jaar** – een groep die binnen tien jaar grotendeels uitstroomt.

Ouderen krijgen meer bestedingsruimte

Tegelijkertijd zien we dat de financiële positie van ouderen in de toekomst verbetert. De huidige en toekomstige generatie 75-plussers heeft vaker en langer gewerkt dan eerdere generaties. Ze hebben daardoor meer aanvullend pensioen opgebouwd en vaker vermogen, zoals een (deels afbetaald) huis of spaargeld.

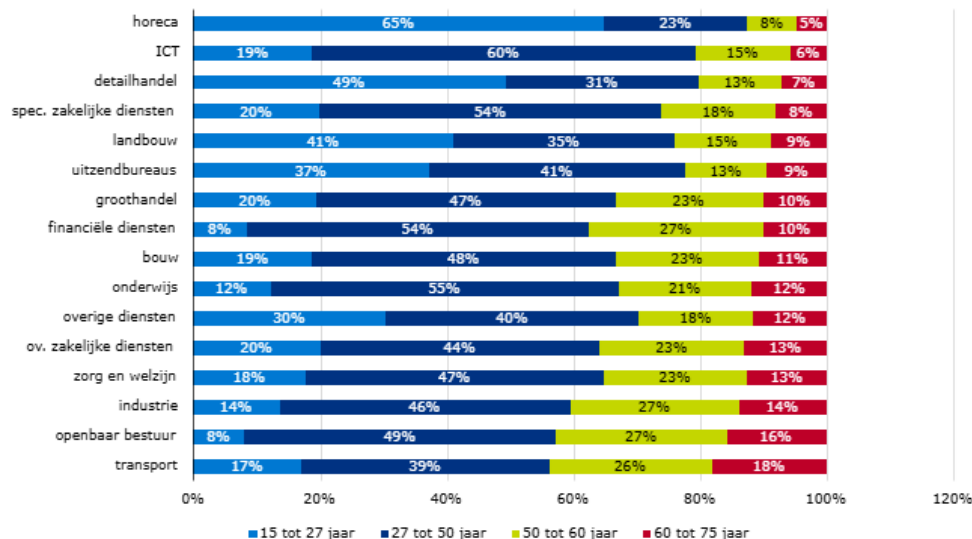
Ouderen kunnen vaker zelf zorg inkopen, investeren in hulpmiddelen of voorzieningen regelen die hun zelfstandigheid vergroten. Ook leveren ze een groeiende bijdrage aan de lokale economie, bijvoorbeeld via bestedingen in vrije tijd, cultuur, recreatie en gezondheid. Er zijn wel belangrijke verschillen binnen de groep ouderen. Financieel kwetsbare ouderen – bijvoorbeeld alleenstaanden of ouderen met een migratieachtergrond – hebben vaak minder buffer en minder keuzevrijheid.

Bron : Regio in Beeld (2024-2025, UWV)

Economie & arbeidsmarkt: vergrijzing per sector

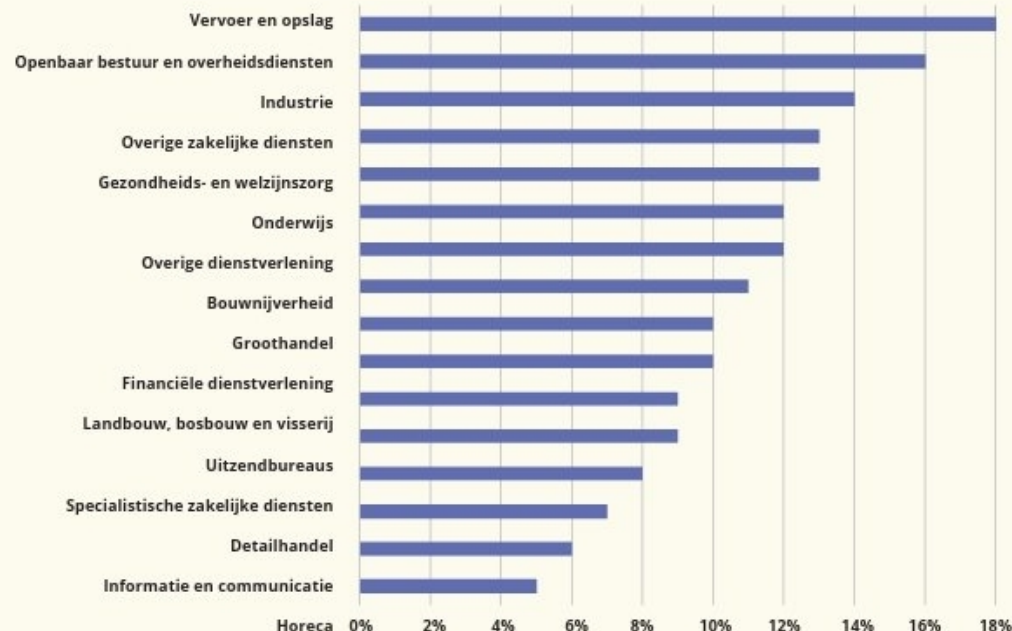
Zwolle

Regio Zwolle	15 tot 27 jaar	27 tot 50 jaar	50 tot 60 jaar	60 tot 75 jaar
1 transport	17%	39%	26%	18%
2 openbaar bestuur	8%	49%	27%	16%
3 industrie	14%	46%	27%	14%
4 zorg en welzijn	18%	47%	23%	13%
5 ov. zakelijke diensten	20%	44%	23%	13%
6 overige diensten	30%	40%	18%	12%
7 onderwijs	12%	55%	21%	12%
8 bouw	19%	48%	23%	11%
9 financiële diensten	8%	54%	27%	10%
10 groothandel	20%	47%	23%	10%
11 uitzendbureaus	37%	41%	13%	9%
12 landbouw	41%	35%	15%	9%
13 spec. zakelijke diensten	20%	54%	18%	8%
14 detailhandel	49%	31%	13%	7%
15 ICT	19%	60%	15%	6%
16 horeca	65%	23%	8%	5%

MATE VAN VERGRIJZING PER SECTOR, ARBEIDSMARKTREGIO REGIO ZWOLLE

Aandeel werknemers van 60 jaar en ouder per sector in %; 2023 (peildatum 31 december)

Bron: UWV.

3. Cruciale punten van samenhang

Zwolle

Arbeidsmarkttekorten
beïnvloeden andere
factoren van brede
welvaart:
zorg, welzijn, wonen

Kansen(on)gelijkheid
bepaalt welzijn en
welvaart van ouderen

Gezondheid beïnvloedt
in hoge mate kwaliteit
van leven op oudere
leeftijd

Hoe we kijken naar
ouderen bepaalt ons
handelingsperspectief

Kwaliteit van
leefomgeving is mede
bepalend voor
zelfredzaamheid

Cruciale punten van samenhang (1)

Het brononderzoek bracht ons tot een aantal rode draden, ofwel: cruciale punten van samenhang. Juist die samenhang biedt ook aangrijpingspunten voor vernieuwing en meer integraal maken van ons beleid.

Kansenongelijkheid bepaalt welzijn en welvaart van ouderen

De echte uitdagingen rondom vergrijzing liggen bij ouderen in een kwetsbare positie: Mensen bevinden zich in een kwetsbare situatie als ze te maken hebben met een stapeling van problemen en weinig hulpbronnen hebben. Dit betreft een aanzienlijke groep: 17% van de volwassenen heeft te maken met een stapeling van problematiek (SCP, Zicht op zorgen, 2023) Dit geldt in hogere mate voor ouderen met een klein sociaal netwerk, voor ouderen met een migratieachtergrond, gezondheidsproblemen en een hoge zorgvraag en/of problemen met rondkomen.

Ouderen in een kwetsbare positie lopen grotere risico's op een aantal terreinen:

- Wonen: door tekorten op de woningmarkt en daarbij een tekort aan passende woningen blijven ouderen langer in ongeschikte woningen wonen, wat zorgdruk verhoogt en hogere kosten met zich meebrengt. Financieel kwetsbare ouderen hebben bovendien minder alternatieven, wat de ongelijkheid versterkt. De verwachting is bovendien dat de vergrijzing leidt tot een hoger beroep op Wmo-voorzieningen, waaronder woningaanpassingen. Sinds 2029 is er sprake van een duidelijke stijgende trend.
- Inkomen: mensen met een zwakke inkomenspositie, bijvoorbeeld mensen met alleen AOW of mensen die gescheiden zijn, lopen een reëel risico om als toekomstig gepensioneerde moeilijker rond te komen.
- Gezondheid: het aantal ouderen met dementie zal sterk stijgen, overgewicht neemt verder toe en als gevolg daarvan ook chronische ziekten. Deze trend is in belangrijke mate bepalend voor de ervaren gezondheid en kwaliteit van leven. Mensen in een kwetsbare positie (lage sociaal-economische status) zijn minder in staat de gevolgen hiervan op te vangen.
- Welzijn: door kleinere sociale netwerken (o.a. door verminderde participatie en overlijden), gezondheids- en mobiliteitsproblemen en het wegvallen van mantelzorgers neemt eenzaamheid onder ouderen toe. Hierdoor zal ook de mentale gezondheid van ouderen wat verder afnemen.

Cruciale punten van samenhang (2)

Zwolle

Arbeidsmarkttekorten beïnvloeden andere factoren van brede welvaart: zorg, welzijn, wonen
De tekorten op de arbeidsmarkt worden per sector in beeld gebracht, maar de tekorten in de ene sector zijn ook weer van invloed op andere sectoren. Zo zijn tekorten in de bouw van invloed op het woningtekort en daarmee ook op de mate waarin er voor ouderen een passende woning beschikbaar komt. Bovendien beconcurreren sectoren elkaar: de groei van bijvoorbeeld de energiesector of de ICT-sector laat tekorten in andere sectoren verder oplopen. Ten slotte heeft de druk op meer werken in bijvoorbeeld de zorg ook impact op de beschikbaarheid van personeel in het onderwijs.

Gezondheid beïnvloedt in hoge mate kwaliteit van leven op oudere leeftijd
Kwaliteit van leven (van ouderen) wordt in belangrijke mate bepaald door gezondheid. Op oudere leeftijd gaan (chronische) ziekten een steeds grotere rol spelen. De mate waarin dat gebeurt is voor een groot deel afhankelijk van gezond leven en gezond gewicht op jongere leeftijd. Daarnaast spelen sociaaleconomische factoren een grote rol: er zijn grote verschillen in gezondheid en levensverwachting tussen mensen met een laag inkomen en/of een lager opleidingsniveau.

Kwaliteit van de leefomgeving is medebepalend voor de zelfredzaamheid van ouderen
AAA (Arts, Apotheek, Albert Heijn): de nabijheid van essentiële voorzieningen, zoals winkels, openbaar vervoer en zorginstellingen, is belangrijk voor de zelfredzaamheid van ouderen. Of brede: een leefomgeving (straat, buurt, wijk) die is aangepast aan de behoeften van ouderen, met aandacht voor veiligheid, toegankelijkheid en sociale mogelijkheden, kan ouderen helpen langer zelfstandig te blijven wonen en hun welzijn te verbeteren.

LEVENSV ERWACHTING

Mensen met een
laag inkomen leven
± 21 jaar
minder lang in goed
ervaren gezondheid

Lage opleiding

♂
mannen met
een lage opleiding
leven
± 6,0 jaar
korter

Laag inkomen

♂
mannen met
een laag inkomen
leven
± 8,8 jaar
korter

vrouwen met een
lage opleiding
leven
± 4,8 jaar
korter

vrouwen met een
laag inkomen
leven
± 7,1 jaar
korter

Cruciale punten van samenhang (3)

Zwolle

Hoe we kijken naar ouderen bepaalt ons handelingsperspectief

Dit laatste punt van samenhang is van een andere orde dan de eerste vier: hoe we naar ouderen kijken bepaalt welk handelingsperspectief we zien. Zien we ouderen vooral als mensen met een probleem of als mensen die iets bijdragen aan de samenleving? En zien we vooral de problemen die met ouderdom samenhangen of kijken we meer naar de kracht die er wel is? Kan juist die kracht de bron voor oplossingen zijn? Als we positiever kijken leidt vergrijzing niet alleen tot meer vraag naar ondersteuning, maar vormt het ook een kans voor het versterken van de samenleving.

4. Relevant beleid over vergrijzing

Zwolle

“

**Huidige landelijke, regionale
en lokale kaders**

Landelijke kaders

Zwolle

Om te kunnen kijken naar (nieuwe) beleidsopties voor vergrijzing, dan is het van belang om eerst de huidige landelijke en lokale/regionale kaders in beeld te brengen. Landelijk zijn er actuele ontwikkelingen, waarvan de impact nog niet helemaal duidelijk is.

Drie onderling verbonden zorgakkoorden

Onlangs zijn nieuwe zorgakkoorden gesloten (nog niet allemaal definitief ondertekend) die onderling samenhangen:

- Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (2025) (AZWA): breed akkoord voor zorg & welzijn, gericht op toegankelijk houden
- Hoofdpijnenakkoord Ouderenzorg (2025) (HLO): gericht op zorg binnen de Wet langdurige zorg)
- Wonen, ondersteuning en zorg voor ouderen (2022) (WOZO): brede agenda gericht op vitaliteit, eigen regie én toegankelijke zorg voor ouderen

De akkoorden moeten een bijdrage leveren aan de kwaliteit van bestaan van ouderen, minder inzet van personeel en gelijkwaardige toegankelijkheid van zorg. Daarbij wordt veel aandacht besteed aan zelfstandigheid, zelfredzaamheid (jezelf goed voorbereiden), zorg voor elkaar (in buurten en via mantelzorg), slimme inzet van arbeidskracht, inzet van technologie.

Een van de relevante punten voor de gemeente is dat in het AZWA afspraken zijn gemaakt over het inrichten van een **lokale & regionale basisinfrastructuur**: een herkenbaar aanbod van inloopvoorzieningen sociaal en gezond (0-100), het versterken van lokale teams ten dienste van verbinding met de eerste lijn en publieke gezondheid (JGZ). Hierbij hoort ook dat burgerinitiatieven worden ondersteund en dat gemeenten in samenwerking met de GGD bijdragen aan de aanpak gezonde school met specifieke aandacht voor mentale gezondheid. Op regionaal niveau betreft het de coördinerende rol van de GGD op het gebied van de ketenaanpakken in relatie tot gezondheid en de kennis-/ preventie-infrastructuur op het gebied van gezondheid.

Relevant Zwols beleid

Zwolle

Ook in Zwolle / regio hebben we beleid dat zich richt op het vraagstuk van vergrijzing. Soms specifiek gericht op ouderen (bv actieplan seniorenhuisvesting), soms op een breder groep of vraagstuk dat raakt aan vergrijzing (bv Actieplan beter benutten).

Koers Sociaal Domein
(2024)

Seniorenagenda Vitaal &
Veilig Thuis (2020)

Actieplan
seniorenhuisvesting
(2023)

Actieplan Beter benutten
woningvoorraad (2023)

Vereenvoudiging/toegang
inkomensregelingen

Actualisatie economisch
perspectief (2025)

Initiatiefvoorstel
innovatie/zorgtechnologie

Integraal Zorgakkoord
Regioplan Gezond IJssel
Vecht (2023)

Etc.